

Die Haghe

Maart 2014
124e jaargang nr. 2
verschijnt 6 x per jaar

Beschermvrouwe H.K.H. Prinses Beatrix

LEDENBERICHT

Voorjaarsledenvergadering

Het bestuur van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe nodigt u graag uit tot het bijwonen van de Voorjaarsledenvergadering. Deze wordt op zaterdag 22 maart om 11.15 uur gehouden in de Schutterszaal van het Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7. Vanaf 11.00 uur inloep en koffie in het museumcafé.

Agenda

1. Opening
2. Mededelingen
3. Verslag van de Najaarsledenvergadering van 21 september 2013
4. Jaarstukken 2014; de stukken worden ter vergadering uitgereikt en zijn vanaf 15 maart op te vragen bij de penningmeester, tel. 06-57276324 of via: ebdevries@xs4all.nl; verslag van de kascommissie; decharge van de penningmeester; benoeming kascommissie voor het volgende jaar.
5. Bestuursamenstelling: de heer drs. P. de Kieft is aftredend en niet herkiesbaar. Het zou het bestuur goed uitkomen onze secretaris nog een halfjaar in ons midden te hebben. Hij is daartoe ten zeerste bereid. Het bestuur stelt daarom voor hem pas in de Najaarsledenvergadering te laten defungeren. Ook de heer R.P.H. Wubbels is aftredend, maar wel herkiesbaar. Het bestuur stelt voor de

heer Wubbels voor een nieuwe termijn te benoemen.

6. Vertegenwoordiging van Die Haghe in het Haags Monumentenplatform
7. Activiteiten voor de leden
8. Lustrum 2015
9. Rondvraag
10. Sluiting

Na afloop van de vergadering zal mr. H.C. Grootveld spreken over 'Van Omwenteling tot Intocht', over de novemberdagen van 1813 en de landing van prins Willem en hoe deze historische gebeurtenis – die de aanzet vormde tot de stichting van ons tweehonderdjarig koninkrijk – sindsdien werd herdacht van Keizerstraat tot Kneuterdijk.

De heer Grootveld is voorzitter van de Stichting Scheveningen Viering Gedenkdagen (die om de 25 jaar het naspelen van de landing van de Prins in Scheveningen organiseert) en van het Haags Comité 200 jaar Koninkrijk.

AGENDA

14 Maart

Rondleiding in Stationsgebouw vliegveld Ypenburg door een vertegenwoordiger van de Historische Vereniging Buitenplaats Ypenburg

3 en 4 April

Rondleiding over de tentoonstelling *Landgenoten! Onderdanen & Oranjes* in het Haags Historisch Museum door Robert van Lit

25 April

Wandeling door de voormalige Joodse buurt onder leiding van Martin Driessen

PostNL
Port Betaald

Verslag Najaarsledenvergadering

De Najaarsledenvergadering van de Geschiedkundige Vereniging Die Haghe werd op 21 september 2013 gehouden in de Schutterszaal van het Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7.

Voorafgaande aan de vergadering spreekt de directeur, de heer Marco van Baalen, een welkomstwoord.

1. De voorzitter opent de vergadering, heet de 36 aanwezige leden welkom en dankt het Haags Historisch Museum voor zijn gastvrijheid.
2. Bericht van verhindering is ingekomen van mevrouw Quarles van Ufford-de Roock, de heren Bordewijk, Dijk, Grootveld, 't Hart, Van der Poll, van Tilborg en Trouw.
3. Het verslag van de Voorjaarsledenvergadering van 23 maart 2013 wordt goedgekeurd met dank aan de secretaris.
4. De penningmeester geeft een toelichting op de gepresenteerde begroting. Het dalend ledenaantal, zoals door de voorzitter al genoemd in zijn inleiding, zal leiden tot minder contributie-inkomsten. Het bestuur heeft gemeend zich te richten op het beperken van de uitgaven in plaats van de contributie te verhogen. Een belangrijke kostenpost zijn de portokosten voor bijvoorbeeld het versturen van het Ledenbericht. Het bestuur wil daarom meer gebruik maken van e-mail om te communiceren met de leden. De heer Enthoven stelt voor om het Ledenbericht digitaal te versturen tenzij een lid aangeeft het Ledenbericht op papier te willen ontvangen. De voorzitter geeft aan dat dit nader zal worden uitgewerkt. Mevrouw Van Bennekom vraagt of jaarlijks misschien vijf in plaats van zes Ledenberichten kunnen worden uitgegeven. De voorzitter geeft aan dat dit niet wenselijk is in verband met de communicatie over de excursies en lezingen.
De heer Enthoven stelt voor om de contributie met de inflatiecorrectie te verhogen. De voorzitter geeft aan dat het bestuur vooralsnog vasthoudt aan het beperken van de uitgaven en dat als een contributieverhoging nodig mocht blijken dit een eenmalige stapverhoging zal worden. De heer Kwakkel vraagt naar het verlies van de ANBI status (Algemeen Nut Beogende Instelling). De penningmeester licht toe dat de wet enige tijd geleden is aangepast en dat Die Haghe als vereniging niet voldeed aan de nieuwe eisen die aan een ANBI gesteld worden. Dit betekent dat giften door de schenker niet meer aftrekbaar zijn van de inkomstenbelasting. Als vereniging komen we wel in aanmerking voor vrijstelling van schenk- en erfbelasting, omdat Die Haghe door de belastingdienst beschouwd zal worden als een Sociaal Belang Behartigende Instelling(SBBI).
De begroting en de voorgestelde contributie voor 2014 worden door de vergadering goedgekeurd.
5. De heer drs. Chr. Nigten, voorzitter van de Lustrumcommissie, doet verslag van de vele plannen voor de viering van het 125-jarig bestaan van Die Haghe. Gestreefd wordt naar activiteiten van hoog kwaliteitsgehalte, die de naamsbekendheid en daarmee de toename van het ledental van Die Haghe moeten bevorderen. Samenwerking met het Haags Historisch Museum is daarbij van groot belang.
6. Om tijdsredenen wordt het overzicht van de activiteiten voor kennisgeving aangenomen.
7. De eindredacteur van het Jaarboek, de heer drs. H.P.L. Rosenberg, noemt de artikelen in het Jaarboek 2013 en licht deze toe. Dit Jaarboek zal waarschijnlijk worden aangeboden aan de Raad van Bestuur van de ABN AMRO Bank.
8. Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.
9. De vergadering wordt gesloten. De voorzitter dankt een ieder voor zijn of haar aanwezigheid.

Na afloop van de vergadering hield mevrouw dr. Caroline de Westenholz, kunsthistorica, publiciste en oprichtster van het Louis Couperus Museum in Den Haag, een levendige en humorvolle voordracht over de dubbelzinnige verhouding van Couperus tot Den Haag, gezien vanuit zijn klasse en die van de hogere burgerij en aristocratie onder de titel 'De positie van de grote Haagse schrijver en zijn werk in de enige aristocratische stad van Nederland.' Uit het langdurige applaus bleek dat de voordracht door de aanwezigen op hoge prijs werd gesteld.

Na afloop van de lezing van mevrouw De Westenholz reikte onze erevoorzitter, de heer J.J. van Aartsen, burgemeester van Den Haag, de versierselen, behorend bij de Orde van Oranje Nassau, uit aan ons erelid en oud-voorzitter drs. D.J. Cannegieter. De burgemeester prees diens langdurige verdiensten voor de historiebeoefening van Den Haag in het algemeen en voor Die Haghe in het bijzonder.

Activiteiten voor de leden

Rondleiding in het Stationsgebouw vliegveld Ypenburg

Het sportvliegveld Ypenburg is in 1936 ontstaan uit onvrede over de besluiteloosheid van Rotterdam en Den Haag over de nieuwe locatie van een vliegveld tussen deze steden. In korte tijd zijn de vlieghaven en het Stationsgebouw gerealiseerd.

Toonaangevende ondernemers hebben het bekende architectenduo Brinkman en Van der Vlugt gevraagd een ontwerp te maken voor een modern en licht luchthavengebouw.

Het Stationsgebouw (Rijksmonument) is ontworpen als een gebogen tribune in de hoek van het vierkante vliegveld, dat was aangelegd langs de nieuwe Rijksweg tussen Rijswijk en Rotterdam. Aan de veldzijde was het gebouw open en aan de straatzijde gesloten. Leden van de Aeroclub en de gasten van het restaurant hadden een fantastisch uitzicht op het vlieggebouwen. Vooral zomers waren de (dak)terrassen druk bezet. De gewone man stond buiten het hek zich te vergapen aan die moderne luchtvaartuigen. Het gebouw is een kenmerkend voorbeeld van de bouwstijl het Nieuwe Bouwen: dunne constructie van gewapend beton met slanke stalen ramen; wit geverfd om goed zichtbaar te zijn vanuit de lucht.

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog was Ypenburg het vliegveld waar de Duitsers hun eerste nederlaag leden. Op 10 mei 1940 is hun aanval met luchtlandingstroepen mislukt. Het gebouw heeft veel geleden van het oorlogsgeweld. Sporen zijn nog steeds zichtbaar. De Duitsers hebben het Stationsgebouw wel hersteld, maar niet actief gebruikt vanwege de dreiging uit Engeland. In het stille plantsoen voor het gebouw staat het monument ter nagedachtenis aan de slag om Ypenburg.

Na de oorlog zorgde Frits Diepen voor nieuwe luchtvaartactiviteiten op Ypenburg. In de vijftiger jaren was het Stationsgebouw het middelpunt van de ILSY's, de vliegfeesten die honderdduizenden mensen naar Ypenburg brachten. In 1957 werd Ypenburg een militaire basis en bleef dat tot 1992.

De stichting Nationale maatschappij tot behoud, ontwikkeling en exploitatie van industrieel erfgoed BOEi werd in 2009 de nieuwe eigenaar. BOEi heeft een uitvoerig bouwhistorisch onderzoek laten uitvoeren met het oog op herstel en restauratie in de oorspronkelijke staat. In 2012 is met de restauratie gestart. Het gebouw heeft de oude glorie van weleer teruggekregen; alleen de vliegtuigen ontbreken. Het vliegveld is vol gebouwd met ruim 10.000 woningen en bedrijven. De rondleiding wordt verzorgd door de Historische Vereniging Buitenplaats Ypenburg.

Datum: vrijdag 14 maart

Aanvang: 13.00 uur (bij grote interesse komt er nog een rondleiding om 14.30 uur)

Locatie: ILSY-plantsoen 1

Kosten: 3 euro

Maximaal: 20 personen

Aanmelden: 06-22123039 of aanmeldendieaghe@hotmail.com

Let op: u kunt zich vanaf 8 maart aanmelden.

Rondleiding Landgenoten! Onderdanen & Oranjes

Het zal u niet zijn ontgaan: op 30 november 2013 begon de viering van 200 jaar Koninkrijk met de herdenking (en spectaculaire *re-enactment*) van de aankomst op Scheveningen van de erfprins Willem Frederik van Oranje precies twee eeuwen eerder. Op diezelfde dag opende in het Haags Historisch Museum ook de tentoonstelling *Landgenoten! Onderdanen & Oranjes*.

Deze belicht 200 jaar Koninkrijk met bijzondere aandacht voor de band tussen onderdanen en de Oranjes en begint bij de machtswisseling in november 1813. Maar eerst is er een kleine terugblik op de moeilijke periode van de laatste stadhouder, prins Willem V, die in 1795 moest vluchten voor de Franse legers, en op de periode waarin de Fransen het in Nederland voor het zeggen hadden.

In 1814 werd Willem I in de Nieuwe Kerk in Amsterdam ingehuldigd als soeverein vorst. In de tentoonstelling wordt aan hem en aan alle

Maquette Nationaal Monument Plein 1813 door J.J. Jaquet, 1868 (coll. Haags Historisch Museum)

latere koningen en koninginnen aandacht besteed. Ook het Nationaal Monument op Plein 1813 komt uitgebreid aan bod. Uit de collectie van het museum zelf is de fraaie maquette van het monument te zien; het Haags Gemeentearchief leende een monumentale kast uit, die speciaal is vervaardigd om het archief van het comité Nationaal Monument in

onder te brengen. Uit de eigen collectie komt ook meubilair van de Koninklijke Wachtkamer van het voormalig station Staatsspoor (nu Den Haag Centraal). Uit de collecties van het Koninklijk Huisarchief, Paleis Het Loo en de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau zijn eveneens fraaie stukken te zien. Echte *eyecatchers* zijn door Suriname geschonken kostbaarheden, een door Paul Kruger, president van Zuid-Afrika, aan koningin Wilhelmina geschonken zilveren inktstel, een door Fabergé vervaardigde parasol van koningin Emma, en een mahoniehouten kruiwagen die is gebruikt toen kroonprins Willem in 1866 de eerste schop in de grond stak voor de aanleg van de Nieuwe Waterweg.

Op 3 en 4 april geeft conservator en samensteller van de tentoonstelling Robert van Lit een rondleiding over de tentoonstelling.

Datum: donderdag 3 en vrijdag 4 april

Aanvang: 11:30 uur (inloop vanaf 11:00 uur met koffie en thee)

Duur: een uur

Locatie: Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7

Kosten: 3 euro

Maximaal 20 personen

Aanmelden: 06-22123039 of aanmeldendieaghe@hotmail.com

Let op: u kunt zich vanaf 8 maart aanmelden.

Wandeling door de voormalige Joodse Buurt

Op vrijdag 25 april verzorgt Martin Driessen, voorzitter van de Stichting Joods Erfgoed Den Haag, een rondleiding door de voormalige Joodse Buurt in Den Haag.

We gaan terug naar de 17de eeuw met de komst van de Joden in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en hun vestiging in Den Haag. Er ontstonden twee buurten: een kleine, in het algemeen welvarende gemeenschap van Portugees/Spaanse Joden rond het Hofgebied van Die Haghe, en een grote gemeenschap van Duitse en Oost-Europese Joden. Deze vaak armlastige Joden woonden in 'De Buurt', aan de overkant van het Hofgebied, tussen Spui, Bierkade, Wagenstraat en Gedempte Gracht. Hier vindt de rondleiding plaats. We zien er de oude plekken en het oude erfgoed van de Joodse gemeenschap.

In het verhaal over de Joodse geschiedenis van Den Haag kunnen we niet om de Tweede Wereldoorlog heen. Het was een schokkende periode, waarin het systeem van de bezetter van 'registreren, isoleren en deporteren' leidde tot de moord op ongeveer 12.000 Joodse Hagenaars in de vernietigingskampen van Oost-Europa. Alleen in Amsterdam was het aantal groter. We staan stil bij verschillende herinneringsplekken.

De Hoogduitsche Synagoge aan de Wagenstraat, sinds 1979 in gebruik als moskee

Martin Driessen is oud-docent geschiedenis. Na zijn pensionering is hij als vrijwilliger verbonden aan het Haags Historisch Museum en museum De Gevangenpoort. Sinds januari 2013 is hij voorzitter van de Stichting Joods Erfgoed Den Haag. De Stichting heeft ten doel: het streven naar het in brede kring onder de aandacht brengen van het cultureel, religieus en maatschappelijk leven van de Joodse Gemeenschap in Den Haag, zowel in het verleden als in het heden, met als oogmerk bij te dragen aan de integratie van alle bevolkingsgroepen in de stad.

Datum: vrijdag 25 april
Aanvang: 13.30 uur
Locatie: hoofdingang Stadhuis, Spui 70
Kosten: 4 euro
Maximaal 20 personen
Aanmelden: telefoon 06-22123039 of aanmeldendieahaghe@hotmail.com
Let op: u kunt zich vanaf 8 maart aanmelden.

Nieuwe publicaties

Geschiedenis van Scheveningen

Werd in het vorige Ledenbericht aandacht besteed aan het 19de deel in de Historische Reeks van Muzee Scheveningen, gewijd aan de herdenkingen van de landing op Scheveningen door prins Willem Frederik op 30 november 1813, nu vestig ik uw aandacht op het iets eerder verschenen 18de deel in deze reeks, getiteld *De canon van Scheveningen* onder redactie van Maarten van Doorn en anderen, waarin in 50 hoofdstukjes de belangrijkste gebeurtenissen in de geschiedenis van het vissersdorp kort en bondig worden belicht. Dit nuttige en handzame, 112 bladzijden tellende boekje is voor 14,95 euro te koop in o.a. Muzee in de Neptunusstraat. Beter is het echter om donateur van het museum te worden, want dan kunnen de delen in de Historische Reeks gratis worden afgehaald.

Scheveningse visverkoopster, tekening door P.C. la Fargue, 1775 (Coll. Haags Gemeentearchief)

Wie evenwel heel veel meer over de interessante en bewogen geschiedenis van Scheveningen te weten wil komen, neme het op 30 november 2013 gepresenteerde eerste deel van de tweedelige uitgave *Geschiedenis van Scheveningen. Vroegste tijd tot 1875* ter hand. In dit fraai verzorgde standaardwerk zetten in een heldere en toegankelijke taal en goed gedocumenteerd veertien auteurs (!) uiteen, wat zij te weten zijn gekomen over het Scheveningse

verleden. In het 'Voorspel' komt de periode van de Bronstijd tot het eind van de Middeleeuwen aan bod, vanzelfsprekend met een afbeelding van de tekst uit vermoedelijk 1287, waarin voor het eerst melding wordt gemaakt van 'terram de Sceveninghe'. In het eerste deel 'Kustdorp bij Den Haag' worden de belangrijkste facetten van de Scheveningse samenleving tot ongeveer 1800 behandeld zoals de ruimtelijke en de demografische ontwikkeling, de bestuurlijke verhoudingen, de leefcultuur en de veranderingen in het dialect. Bestuurlijk viel het vissersdorp onder grote buur Den Haag, in het bestuur waarvan ook steeds een Scheveninger zitting had. Doch ook al telde het dorp aan het eind van de 18de eeuw 2833 inwoners, van het plaveien van de Keizerstraat was het nog steeds niet gekomen.

In het tweede deel van het eerste hoofdstuk 'Zee, vis en strand' gaat de aandacht uit naar de ontwikkeling van de (haring)visserij en de opkomst van het toerisme. In het tweede hoofdstuk kunnen wij lezen, dat in de 19de eeuw de Haagse bestuurders vooral aandacht voor de ontwikkeling van de 'wildernis' tussen Scheveningen en Den Haag hadden door de aanleg van nieuwe wegen en een kanaal naar Scheveningen. Ook de groei van de badplaats had hun warme belangstelling. Voor de zeer armelijke toestand, waarin het vaak door (storm)rampen getroffen oude dorp nog steeds verkeerde, bestond echter nauwelijks enig oog. De verhouding tussen het 'echte' Scheveningen en het stadsbestuur van Den Haag vertoont tot op de dag van vandaag spanningen. De haringvisserij bloeide vooral na 1857 sterk op en het inwoneraantal steeg zo omstreeks 1875 tot 10.000.

Kunsthistorica Froukje Holtrop, verantwoordelijk voor de beeldredactie, is erin geslaagd deze uitgave te voorzien van vele prachtige afbeeldingen. Het boek verscheen bij de Walburg Pers in Zutphen, die zorg droeg voor een fraaie vormgeving. Wij zien uit naar het tweede deel, dat naar verwachting eind 2014 het licht zal zien.

Maarten van Doorn en Kees Stal (red.), *Geschiedenis van Scheveningen. Vroegste tijd tot 1875*, Zutphen (Walburg Pers) 2013, ISBN 978-90-5730-954-0, 320 blz., prijs 39,50 euro.

(Dit is een ingekorte versie van de bespreking van het boek, die in *Den Haag Centraal* van 17 januari 2014 werd geplaatst).

Gijs van Herwaarden

Het bestuur van Die Haghe is als volgt samengesteld:

Voorzitter
drs. F.A. Wijsenbeek

Secretaris
drs. P. de Kieffe
tel: 070-3834762

Penningmeester
ir. E.B. de Vries

Leden
mw. drs. W. Goudswaard
mw. Ph.A.M. Swenker
drs. L.A.F.H. van Tilborg
R.P.H. Wubbels

Secretariaat
Ursulaland 61
2591 GT Den Haag
e-mail: p.kieffe@planet.nl

Financiën
Storting op giro 71791
(IBAN:
NL49 INGB 0000 0717 91)
t.n.v. Geschiedkundige Vereniging
Die Haghe

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden
ir. E.B. de Vries
Margrietstraat 9
2555 PT Den Haag
ebdevries@xs4all.nl

Redactieadres Ledenbericht
Balistraat 32
2585 XT Den Haag
e-mail: m.vandermast@tiscali.nl

Redacteur Ledenbericht
drs. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:
www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe
Voor aanwijzingen auteurs en inzenden van kopij:
V.L.C. Kersing, Dienst Stadsbeheer Afdeling Archeologie,
Postbus 12651, 2500 DP Den Haag, tel. 070-3536633, e-mail victor.kersing@denhaag.nl

Contributie/Opzegging
Bij opzegging van het lidmaatschap in de loop van het verenigingsjaar blijft de contributie voor dat jaar verschuldigd. Zie Statuten op website Die Haghe.